

Socialförsäkringsutskottets yttrande

1981/82:3 y

över viss del av proposition 1981/82:106 om forskning m. m., jämte motioner

Till utbildningsutskottet

Genom beslut den 1 april 1982 har utbildningsutskottet hemställt om socialförsäkringsutskottets yttrande över dels proposition 1981/82:106 om forskning m. m. såvitt avser avsnittet Studiefinansieringen inom forskarutbildningen, dels de med anledning av propositionen väckta motionerna 1981/82:2220 yrkande 7 av Gösta Bohman m. fl., 1981/82:2223 yrkande 11 av Lars Werner m. fl. och 1981/82:2234 yrkande 13 av Olof Palme m. fl.

Socialförsäkringsutskottet får anföra följande.

Den studerandegrupp varom nu är i fråga är doktorander med utbildningsbidrag. Sådant utbildningsbidrag infördes fr. o. m. den 1 juli 1976 och utgår till studerande i forskarutbildning. För heltidsstudier kan det beviljas för högst fyra år sammanlagt men endast för ett år i taget. Såvitt avser socialförsäkringsförmåner innebär *gällande bestämmelser* följande.

Doktoranden har under vissa villkor rätt att behålla sitt utbildningsbidrag även under *sjukdom* som inträffar under studietiden. Villkoren för att få behålla bidraget är huvudsakligen desamma som för studerande med studiemedel. Den studerande skall vara helt oförmögen att bedriva studier. För att få behålla bidraget skall den studerande ha bedrivit studier under någon del av det kalenderhalvår då sjukdomen inträffar. För det första kalenderhalvåret gäller också att studierna skall ha påbörjats. Under två på varandra följande kalenderhalvår kan doktoranden, med rätt till utbildningsbidrag, inte vara sjuk mer än sex månader om inte särskilda skäl föreligger. Utbildningsbidraget kan också utgå för sjukdom som omfattar ett helt kalenderhalvår under förutsättning att doktoranden föregående termin bedrev studier vid läroanstalt där statligt studiestöd kan utgå.

Under vissa förutsättningar kan utbildningsbidrag utgå för ytterligare högst ett bidragsår. Det gäller t. ex. om den studerande på grund av sjukdom under en längre tid varit oförmögen att bedriva studier. Doktorander med utbildningsbidrag har rätt att kvarstå i sin tidigare sjukpenninggrundande inkomst. Skulle sjukpenning utgå under sjukdom, minskas utbildningsbidraget med ett belopp som motsvarar sjukpenningen.

Vad sedan gäller *föräldraförsäkringen* har doktoranden fr. o. m. den 1 juli 1979 rätt att behålla utbildningsbidraget vid ledighet i samma omfattning som enligt 4 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring gäller för rätt till föräldrapenning. Sådant rätt till föräldrapenning utgår dels som föräldrapenning i samband med barns födelse under högst etthundraåttio dagar sammanlagt för föräldrarna, dels som särskild föräldrapenning under

högst etthundraåttio dagar sammanlagt för föräldrarna och dels som föräldrapenning för tillfällig vård av barn under högst sextio dagar per barn och år för föräldrarna sammanlagt. Vidare kan utbildningsbidrag utgå för ytterligare högst ett bidragsår om den studerande varit ledig och berättigad till föräldrapenning. Slutligen gäller liksom för sjukpenning att har föräldrapenning utgått till den studerande så minskas utbildningsbidraget med motsvarande belopp.

Lagen om *arbetsskadeförsäkring* gäller inte för denna kategori studerande.

Utbildningsbidragen räknas slutligen fr. o. m. den 1 januari 1977 som *pensionsgrundande inkomst för ATP*.

Studiestödsutredningen tillkallades år 1975 med uppgift att utreda det studiesociala stödet. I tilläggsdirektiv har utredningen vidare fått i uppdrag att bl. a. redovisa förslag avseende de studerandes försäkringsskydd och de handikappade elevernas studiesociala situation.

Resultatet av utredningens arbete i sistnämnda avseende har redovisats i betänkandet (Ds U 1981:11) *Studiestöd*.

I betänkandet läggs fram olika förslag i syfte att förbättra socialförsäkringsförmånerna för de studerande. Vad gäller sjukförsäkringen föreslås en modell för studerande med studiemedel som enligt utredningens mening kan anpassas till doktorander med utbildningsbidrag. Förslaget innebär bl. a. att den studerande får rätt att behålla sitt studiestöd under sjukdom som inträffar under studietiden och att sjukdomen kan pågå hela den studietid för vilken studiestödet är beviljat. Förslaget innebär således en förbättring för de långtidssjuka.

Beträffande arbetsskadeförsäkringen föreslås en utvidgning av lagen om arbetsskadeförsäkring i syfte att ge de studerande samma skydd som förvärvsarbetande har vid arbetsskada. Försäkringen, som föreslås omfatta även doktorander med utbildningsbidrag, skulle ge dessa skydd vid arbetsskada genom olycksfall eller annan skadlig inverkan samt genom smitta som inträffat i samband med utbildningen. Resor till och från undervisningsstället skulle också omfattas av försäkringen.

Betänkandet är föremål för remissbehandling.

I *proposition 1981/82:106* behandlas inte frågan om sociala förmåner för doktorander med utbildningsbidrag.

I *motion 2220* av Gösta Bohman m. fl. anföras att utbildningsbidragen i dag inte tillförsäkrar de forskarstuderande samma sociala förmåner som doktorandtjänst berättigar till i vad avser sjukersättning, ATP-poäng etc. Motionärerna begär därför ett tillkännagivande om att regeringen bör föranstalta om regelförändringar i syfte att i nämnda hänseende jämställa innehavare av utbildningsbidrag med innehavare av statligt reglerad tjänst.

Motionärerna i *motion 2223* av Lars Werner m. fl. hemställer om förslag om åtgärder i syfte att ge forskare inom högskolan, finansierade med externa medel, anställningstrygghet och samma rätt till sjuk- och föräldraledighet som andra statligt anställda.

Motionärerna i *motion 2234* av Olof Palme m. fl. anser att de sociala trygghetsfrågorna vid arbetslöshet, sjukdom, föräldraledighet etc. är otillfredsställande lösta med det i propositionen föreslagna systemet som i huvudsak innebär en kombination av utbildningsbidrag och begränsad deltidstjänst. De begär en översyn av reglerna varvid bör prövas möjligheten att ta bort kopplingen med AMU-bidragen när det gäller samordningen med den allmänna försäkringen och i stället behandla utbildningsbidragen som inkomst av tjänst.

Utskottet konstaterar inledningsvis att frågor om sociala förmåner för statligt anställda och om arbetslöshet inte faller inom utskottets ämnesområde. Utskottet yttrar sig därför inte över motionerna såvitt de berör sådana frågor.

Utskottet konstaterar vidare att studerande som uppbär utbildningsbidrag för doktorander har i princip likvärdiga föräldraförsäkringsförmåner som förvärvsarbetande genom att de får behålla utbildningsbidraget under hela föräldraledigheten och vidare har möjlighet att få bidrag ytterligare ett bidragsår. Utbildningsbidrag för doktorander är vidare pensionsgrundande inkomst och ger rätt till ATP-förmåner.

I ovannämnda betänkande av studiestödsutredningen föreslås vissa förbättringar för studerande i vad avser bl. a. skyddet vid sjukdom. Nuvarande bestämmelser ger doktorander/studerande med studiemedel rätt att behålla utbildningsbidraget/studiestödet under längst sex månader sammanlagt under två på varandra följande terminer. I betänkandet föreslås att studerande med studiemedel får rätt att behålla sitt studiestöd under hela den studietid för vilken studiestödet är beviljat och detta förslag kan enligt utredningen även anpassas till doktorander med utbildningsbidrag. Vidare föreslår utredningen en utvidgning av lagen om arbetsskadeförsäkring i syfte att ge de studerande samma skydd som förvärvsarbetande har vid arbetsskada.

Utredningens förslag — vilket i huvudsak tillgodoser de nu behandlade yrkandena i motionerna 2220 och 2234 i den mån de inte redan är tillgodosedda genom gällande bestämmelser — är nu föremål för behandling inom regeringskansliet. Utskottet förutsätter att regeringen skyndsamt förelägger riksdagen förslag i ärendet. Motionerna bör enligt utskottets mening därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 april 1982

På socialförsäkringsutskottets vägnar

SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Maj Pehrsson (c), Helge Karlsson (s), Margareta Andrén (fp), Doris Håvik (s), Allan Åkerlind (m), Ralf Lindström (s), Gullan Lindblad (m), Lars-Åke Larsson (s), Elis Andersson (c), Ulla Johansson (s), Arne Lindberg (c), Siri Häggmark (m), Nils-Olof Gustafsson (s) och Kerstin Sandborg (fp).